

SPIEKERSKORNER

Het fictiedossier

Dirkje Ebbers & Theun Meestringa

DOELGROEP:	leerlingen uit 3 en 4 vmbo (voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs)
DOEL:	leerlingen kunnen een begin maken met het aanleggen van een fictiedossier
AANPAK:	<ul style="list-style-type: none"> – gericht op reflectie op leeservaringen, niet op kennis – mogelijkheden voor andere reflectievormen dan het klassieke leesverslag
TIJDSDUUR:	120 -160 minuten
VOORWERK:	verzameling oude tijdschriften, scharen, stiften, lijm, papier, bij voorkeur computers met e-mailmogelijkheid

DEEL 1: DOCENTENHANDLEIDING¹

ALGEMENE TOELICHTING

Leerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo (voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs) moeten in Nederland ook een fictiedossier aanleggen. Het lezen of bekijken van fictie kan voor deze groep al onbekend en/of lastig genoeg zijn. Laat staan het aanleggen van een dossier in de traditionele vorm van een verzameling boekverslagen.

Het fictieonderwijs moet bij deze doelgroep eerder gericht zijn op smaakontwikkeling en (leren) reflecteren, dan lijken op het klassieke fictieonderwijs (vooral gericht op technisch literaire kennis). Daarbij komt dat het maken van klassieke boekverslagen een groot beroep doet op de schrijfvaardigheid van de leerlingen.

In deze twee lessen is uitgewerkt hoe leerlingen naast een schriftelijk verslag op andere

manieren hun reactie op fictie vorm kunnen geven. Het gaat onder andere om het maken van een creatief schrijfproduct, een collage of een act. De lessen laten de leerlingen kennis maken met alternatieven en maken ze

bewust van persoonlijke voorkeuren daarin.

Dergelijke alternatieven vragen uiteraard wel meer (of in elk geval een andere) planning van de leraar.

TOELICHTING BIJ DE LESSEN

Leerlingen worden zich eerst bewust van verschillende manieren om persoonlijke reacties te uiten en hun voorkeuren daarin (introductie en opdracht 1 en 2).

OPDRACHT 1, 2: *individueel* – 15 minuten

Neem met de klas de inleiding door. Laat leerlingen opdracht 1 en 2 voor zichzelf maken. De uitkomst van de enquête wordt in de nabespreking van opdracht 3 en 4 gebruikt.

Vervolgens wordt duidelijk gemaakt dat die verschillende manieren ook bruikbaar zijn in reacties op fictie (uitleg). Dat wordt uitgetoetst in reageren op een gedicht (opdracht 3). De leerlingen kunnen uit verschillende soorten reacties kiezen. Ze wisselen hun keuze uit met een andere leerling (opdracht 4).

OPDRACHT 3, 4: *individueel, tweetal* – 20 minuten

Neem met de klas de uitleg na opdracht 2 door. Leg uit dat de leerlingen in deze lessen voorbeelden te zien krijgen van de verschillende manieren van verslag en die manieren kunnen uitproberen. Laat opdracht 3 en 4 maken. Laat leerlingen bij opdracht 4 samenwerken met hun buurman of -vrouw. Laat een aantal leerlingen in de klas hun keuze vertellen en toelichten. Leg een link met de uitslag uit de enquête (uit de enquête blijkt of je voorkeur voor uitdrukken talig is of niet; de keuze voor een reactie op het gedicht sluit daar waarschijnlijk bij aan).

De leerlingen oefenen met een bepaalde vorm van verslag in hun reactie op een (bekende) soap (opdracht 5, 6).

OPDRACHT 5: *klassikaal* – 5 minuten

OPDRACHT 6: *individueel of groepswork (naar keuze)* – 40 minuten (plus huiswerk)

Besprek met de klas welke soap ze allemaal min of meer kennen. Daarover gaan ze

op een of andere manier een verslag schrijven. Neem met de leerlingen opdracht 6 door. Laat leerlingen zo mogelijk op school buiten de les of thuis verder werken aan de opdracht.

De leerlingen bekijken elkaars producten en lichten hun eigen product eventueel toe (opdracht 7).

OPDRACHT 7: *klassikaal – naar keuze: 20 tot 60 minuten*

Hang verslagen, e-mails, collages en creatief schrijfproducten zo mogelijk in het lokaal op. Maak een ronde langs de producten met de leerlingen. Zorg voor positieve feedback (bijvoorbeeld door te vragen: *Wat vinden jullie hier mooi (of goed) aan?*). Stel de leerling die het product gemaakt heeft gerichte vragen waardoor hij/zij zijn/haar reactie op de soap toelicht (bijvoorbeeld: *Waarom past dit plaatje volgens jou bij de soap?*). Plan de eventuele acts die leerlingen hebben voorbereid.

De leerlingen bereiden zich voor op het maken van het fictiedossier, krijgen daar aanwijzingen voor (uitleg) en maken een planning (opdracht 8).

OPDRACHT 8: *klassikaal – 20 minuten*

Neem met de leerlingen opdracht 8 en de uitleg en voorbeelden door. Bespreek met elke leerling individueel zijn/haar planning.

DEEL 2: LEERLINGENMATERIAAL

HET FICTIEDOSSIER

Deze lessen helpen je bij het maken van een fictiedossier. Je moet van minstens drie boeken, verhalen of films laten weten wat je ervan vindt.

Wat je van iets vindt, kun je op allerlei manieren uiten. De ene manier bevalt je waarschijnlijk beter dan de andere.

OPDRACHT 1

Vul de enquête in en zoek uit wat bij jou past.

Kies telkens wat het meest lijkt op wat jij zou doen.

Schrijf de letter op van het antwoord dat je kiest.

- 1 *Je bent verliefd. Wat doe je?*
 A *Je tekent overal hartjes.*
 B *Je schrijft heel veel in je dagboek.*
- 2 *Je bent echt heel erg kwaad op een leraar. Wat doe je dan?*
 A *Je gooit met deuren en trapt tegen vuilnisbakken.*
 B *Je gaat naar de leraar toe en legt hem haarfijn uit hoe je over hem denkt.*
- 3 *Je ziet ergens heel erg tegenop. Wat doe je dan?*
 A *Je probeert je voor te stellen hoe het zijn zal.*
 B *Je praat erover met vrienden of anderen.*
- 4 *Je bent heel erg trots op iets dat je gedaan hebt. Je hebt bijvoorbeeld heel veel punten gehaald met een computerspelletje. Wat doe je?*
 A *Je trommelt met je vingers op tafel.*
 B *Je schrijft een grappige kaart of een e-mail naar een van je vrienden.*
- 5 *Je begrijpt iets echt helemaal niet. Wat doe je?*
 A *Je gaat een eindje lopen of voetballen of de stad in.*
 B *Je zoekt iemand om tegen te kunnen klagen.*

OPDRACHT 2

Bekijk de letters die je hebt opgeschreven.

Vooraf A's

Heb je 3 keer of nog vaker een A gekozen?

Je zoekt liefst andere manieren om je te uiten dan met taal. Je gebruikt liever muziek of beelden of bewegingen.

Vooraf B's

Heb je 3 keer of nog vaker een B gekozen?

Dan gebruik je het liefst taal om je te uiten. Soms praat je liever, soms schrijf je liever. Maar met woorden kun je goed overweg.

Een boek kan je bijna aan het huilen maken of je verschrikkelijk ergeren of onuitstaanbaar saai zijn of wat dan ook. In opdracht 1 heb je gezien dat je verschillende manieren hebt om je te uiten. De een praat het liefst een uur, de ander gaat muziek maken.

Ook reageren op boeken, films kan op verschillende manieren:

- je kunt in een verslag schrijven wat je van een boek vindt;
- je kunt een collage maken;
- je kunt er met een ander over praten;
- je kunt de mooiste gebeurtenis in het boek naspelen.

Al die manieren kun je gebruiken voor je fictiedossier. Als je wilt.

OPDRACHT 3

- 1 Lees het gedicht hieronder.

*Je bent zo
Mooi
Anders
dan ik.*

*Natuurlijk
niet meer of
Minder
Maar*

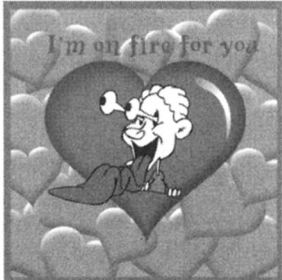
*zo mooi
Anders*

*ik zou je
Nooit*

*anders dan
anders willen.*

(Hans Andreus: *Vertel hoeveel ik van je hou.*
Amsterdam: Bert Bakker, 1998)

- 2 Bekijk het volgende rooster. Welke tekst of welk plaatje drukt het best uit wat je van dit gedicht vindt: A, B, C, D, E, F, G, H of I?

<p>A Dit gedicht vind ik mooi omdat het zo simpel is. Er worden geen moeilijke woorden gebruikt. Ik vind het ook waar wat er staat: dat je van iemand houdt juist omdat die anders is.</p>	<p>B Ik vind dit eigenlijk een onzinnig gedicht. Er staat gewoon niks als je goed leest. Eigenlijk houd ik ook helemaal niet van gedichten die over liefde gaan. Dat wordt zo snel gezwijmel.</p>
<p>C</p> 	<p>D</p>
<p>E</p> 	<p>F Een korte act waarin een mooi meisje, mooi opgemaakt, mooie kleren met haar ogen dicht staat, haar gezicht omhoog. Ze ziet eruit alsof ze iets of iemand aanbidt. Dan komt een oude man in vieze kleren het podium op. Hij ziet het meisje en blijft staan. Er gebeurt even niets. Het meisje doet haar ogen open en valt hem in de armen.</p>
<p>G</p> 	<p>H</p>
<p>I Een korte act waarin twee mensen heel overdreven verliefd zijn. Ze zeggen steeds hoe geweldig de ander is.</p>	

OPDRACHT 4

Vertel een klasgenoot wat jij gekozen hebt. Leg elkaar je keuze uit.

OPDRACHT 5

Deze vraag beantwoord je met de klas: Welke soap kennen jullie (bijna) allemaal?

OPDRACHT 6

Over die soap geef je weer wat je ervan vindt. Je schrijft op of laat zien wat de soap volgens jou leuk of vervelend maakt. (Geef bijvoorbeeld je mening over de personen of de gebeurtenissen.)

Je kunt kiezen uit de volgende opdrachten:

- A** Schrijf in een kort verslag op wat je van de soap vindt.
Beschrijf:

 - om welke soap het gaat;
 - waar de soap ongeveer over gaat;
 - wat de soap volgens jou leuk of vervelend maakt;
 - je conclusie: is het de leukste, de stomste of een saaie soap.

B Maak een gedicht, een songtekst of een affiche waarin je laat zien wat je vindt.

C Maak een collage die laat zien wat je van de soap vindt.

D Schrijf met een klasgenoot over jullie mening. Doe dat per e-mail als het kan of geef elkaar briefjes.

E Bedenk een korte act waarin je laat zien wat je van de soap vindt.

Als je geen verslag maakt, moet je later aan de klas en de leraar kunnen uitleggen wat je laat zien.

Je mag alleen of samen met anderen aan de opdracht werken. Je hebt er 40 minuten de tijd voor. Je mag er thuis of op school ook aan werken.

OPDRACHT 7

Je leest, bekijkt of hoort wat anderen gedaan hebben.

Geef aan wat je er van vindt.

BEOORDELING FICTIEVERSLAG VAN(naam/namen)			
	JA	NEE	WEET IK NIET
1 Ik begrijp wat hij of zij er van vindt	0	0	0
2 Ik vind het mooi gedaan	0	0	0
3 Ik denk dat hij of zij zijn of haar best gedaan heeft	0	0	0

BEOORDELING VAN MIJN EIGEN FICTIEVERSLAG			
	OK	HEEL GOED	KAN BETER
1 Het is mij gelukt duidelijk te maken wat ik er van vind	0	0	0
2 Het is mij gelukt iets moois te maken	0	0	0

OPDRACHT 8

- 1 Lees en bespreek samen de uitleg en voorbeelden op de volgende bladzijden.
- 2 Bedenk wat je dit jaar wilt bekijken en welk soort verslagen je wilt maken. Vul de planning hieronder in. Overleg met je leraar.

PLANNING FICTIEDOSSIER			
SOORT	WELK(E)	SOORT VERSLAG	MET WIE
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Zo kan je planning er bijvoorbeeld uitzien:

PLANNING FICTIEDOSSIER.....(je naam)			
SOORT	WELK(E)	SOORT VERSLAG	MET WIE
film	weet ik nog niet	collage	alleen
boek	C. Sleg: <i>Spijt!</i>	leesverslag	alleen
boek	weet ik nog niet	uitwisseling	Ronald, Murat
.....
.....
.....
.....

HET FICTIEDOSSIER

Voor het examen moet je minstens drie boeken, verhalen of films gelezen of bekeken hebben. Je mag kiezen uit:

- een gedicht;
- een kort verhaal;
- een (jeugd)roman;
- een stripverhaal;
- een dagboek;
- een televisieserie;
- een film.

In je fictiedossier verzamel je verslagen of collages of schrijf je kort op wat je wilt doen om je mening te geven. Met je leraar heb je een gesprek over de boeken, verhalen of films. Je verslagen of de andere vormen die je gekozen hebt, bespreek je dan. Je leraar kan vragen stellen over wat je vond van de personen in het boek (of de film, serie) of wat er in het boek gebeurt in het echt ook kan gebeuren.

Jouw mening is het belangrijkste. Je moet wel proberen steeds goede argumenten te geven. (Bijvoorbeeld: *De hoofdpersoon vind ik geen leuk iemand want zij zegt er niks van als haar vriendin gepest wordt.*)

Welke vormen van verslag mag je kiezen?

- een leesverslag;
- een kijkverslag;
- een gedicht, songtekst, affiche;

- een collage;
- een uitwisseling met een of meer klasgenoten over het boek: in een gesprek of via e-mail (of briefjes);
- een korte act waarin je alleen of samen met anderen iets uitbeeldt.

Op de bladzijden hierna krijg je aanwijzingen bij al die vormen.

EEN LEESVERSLAG

Dit is een leesverslag vanKlas:.....

Titel:

Schrijver:

Het boek gaat over:

Het speelt in:

Dit is wat er gebeurt:

Ik vind het boek

- ☐ mooi
☐ vervelend
☐ saai
☐ interessant
☐ onbegrijpelijk
☐ ontroerend
☐

Dat vind ik, omdat

En ik vind ook dat

De leukste persoon in het boek is
 want

De minst leuke persoon in het boek is
 want

Je hebt er wel/niet iets aan om dit boek te lezen, omdat

EEN KIJKVERSLAG

Dit is een kijkverslag vanKlas:

Titel:

Maker:

De film/serie gaat over:

Ik vind de film/serie

- ☐ mooi
- ☐ vervelend
- ☐ saai
- ☐ interessant
- ☐ onbegrijpelijk
- ☐ ontroerend
- ☐

Dat vind ik, omdat

.....

De leukste persoon in de film/serie is
 want.....

.....

De minst leuke persoon in de film/serie is
 want

.....

Je hebt er wel/niet iets aan om deze film/serie te bekijken, omdat

.....

TIPS VOOR ANDER SOORT VERSLAGEN

Denk eraan: wat je ook maakt, het gaat erom dat duidelijk is wat je van het boek (of de film) vond.

Een gedicht, songtekst of affiche maken

Je kunt het maken van een gedicht, songtekst of affiche zo aanpakken:

- 1 Schrijf alle woorden en zinnen op die je wilt gebruiken.
- 2 Schrijf de ideeën op die je hebt over hoe het eruit moet gaan zien.
- 3 Maak een kladje of een schets.
- 4 Bekijk of je het wat vindt en verander wat als je wilt. Vraag een ander om advies (als je wilt).
- 5 Maak een nette versie die er mooi uitziet.

Een collage

- 1 Verzamel oude tijdschriften. Plaatjes en tekst uit advertenties en kopjes van artikelen kun je goed gebruiken. Oude kranten kun je ook gebruiken, maar materiaal uit tijdschriften ziet er meestal mooier uit.
- 2 Knip of scheur alles uit wat voor jou iets met het boek of de film te maken heeft.

- 3 Bekijk wat je uitgeknipt en uitgescheurd hebt en kies wat je echt wilt gebruiken.
- 4 Probeer uit hoe je dat het mooist op een vel papier kunt plakken.
- 5 Je kunt er ook iets bij schrijven met een mooi kleurtje stift bijvoorbeeld.
- 6 Bekijk of je het wat vindt en verander wat als je wilt. Vraag een ander om advies (als je wilt).
- 7 Maak een nette versie die er mooi uit ziet.

Een uitwisseling

- 1 Spreek met een of meer klasgenoten af dat jullie hetzelfde boek lezen.
- 2 Kies of je wilt schrijven met anderen of wilt praten over het boek.
- 3 Bedenk van tevoren wat je zelf vindt. Schrijf dat eventueel kort op.
- 4 Als jullie een gesprek houden, maak afspraken met je leraar over wanneer dat is.
- 5 Als jullie elkaar schrijven, bewaar de briefjes (print de e-mails dus uit).

Een act

Je kunt alleen of samen iets uitbeelden. Dat kan een kort toneelstukje worden of een dans of wat je maar wilt.

- 1 Als je wilt samenwerken, spreek dan met een of meer klasgenoten af dat jullie hetzelfde boek lezen.
- 2 Kies samen voor een vorm (toneelstukje, dans of op een andere manier iets uitbeelden).
- 3 Spreek af wie wat gaat doen. Schrijf dat op.

Bijvoorbeeld:

Meta: zorgt voor oud gordijn

Ahmet: neemt cassette recorder mee en bandjes!

Esther: make-up

- 4 Spreek met je leraar af wanneer de uitvoering is.

*Dirkje Ebbers & Theun Meestringa
SLO, specialisten in leerprocessen
Postbus 2041
NL-7500 CA Enschede
d.ebbers@slo.nl
t.meestringa@slo.nl*

Noot

- 1 *Met toestemming van de auteurs overgenomen uit:
Dirkje Ebbers & Jan Boland: Nederlands in de basisberoepsgerichte leerweg.
Taaltaken, vaardigheden en lessen. Studie en onderzoek binnen het project
Nederlands VO nr. 32. Enschede: SLO, februari 2002.*